

საქართველოს
სახალხო დამცველი
PUBLIC DEFENDER
(OMBUDSMAN) OF GEORGIA

N 15-5/4750
16/05/2023

4750-15-5-2-202305161637

თბილისის საქალაქო სასამართლოს თავმჯდომარეს
ბატონ ვასილ მშვენიერაძეს

სასამართლოს მეგობრის (Amicus curiae) მოსაზრება

შემუშავებულია საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატის მიერ განხორციელებული შემოწმების შედეგების მიხედვით და გეგზავნებათ „საქართველოს სახალხო დამცველის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 21-ე მუხლის „ე“ ქვეპუნქტის შესაბამისად.

ბატონო ვასილ,

საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატი სწავლობს მოქალაქე [REDACTED] (პ/ნ: [REDACTED]) მიმართ საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის 166-ე მუხლის პირველი ნაწილით და 173-ე მუხლების პირველი ნაწილით წარმოებულ საქმეს. მოცემულ ეტაპზე, საქმეს განიხილავს თბილისის საქალაქო სასამართლო.

წარმოდგენილი საქმის მასალების (დოკუმენტები და ვიდეო/აუდიო ჩანაწერი) შესწავლის შედეგად, გამოიკვეთა, რომ შესაძლოა, ადგილი ჰქონდეს შევრების და გამოხატვის თავისუფლებაში გაუმართლებელ ჩარევას, რაც, თავის მხრივ, წარმოშობს საშიშროებას,

პროტესტის მიზნით მშვიდობიანი და არაძალადობრივი ქცევა მომავალშიც სამართალდარღვევად დაკვალიფიცირდეს.

ამასთან, მოცემულ საქმეში, სახალხო დამცველის აპარატში შესწავლილი არაერთი ადმინისტრაციული საქმის მსგავსად, შესაძლოა, აისახოს ქართული ადმინისტრაციული სამართალწარმოებისთვის დამახასიათებელი ფუნდამენტური ხარვეზები, როდესაც სასამართლოში დამკვიდრებული არასწორი პრაქტიკის შედეგად, მოქალაქეები კონსტიტუციითა და ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციით გათვალისწინებული გარანტიების გარეშე რჩებიან.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, რამდენადაც მსგავს შემთხვევებზე სასამართლოს მიერ გაკეთებულ განმარტებებს შეუძლიათ მნიშვნელოვანი როლი შეასრულონ ერთგვაროვანი პრაქტიკის ჩამოყალიბებაში, სახალხო დამცველმა გადაწყვიტა, ადამიანის უფლებათა დაცვის კონსტიტუციური მანდატის გათვალისწინებით, საქმის განმხილველ სასამართლოს წარუდგინოს სასამართლოს მეგობრის (Amicus Curiae) მოსაზრება.

სასამართლოს მეგობრის მოსაზრების წარდგენის მიზანია დაეხმაროს სასამართლოს განსახილველი საკითხის სათანადოდ შეფასებაში, რათა თავიდან იქნეს აცილებული შეკრებისა და გამოხატვის თავისუფლებაში გაუმართლებელი ჩარევა, ასევე, შესაძლებელი გახდეს საქართველოს კონსტიტუციით, ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციით გარანტირებული უფლებების შესაბამისად, იმ სისტემური ხარვეზების პრაქტიკულ დონეზე გამოსწორება, რომელიც დღესდღეობით ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის მოძველებული დებულებებით არის განპირობებული.

1. სასამართლოს მეგობრის (Amicus Curiae) მოსაზრებით მიმართვის უფლებამოსილება

„საქართველოს სახალხო დამცველის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 21-ე მუხლის „ე“ პუნქტის თანახმად: „საქართველოს სახალხო დამცველი უფლებამოსილია ცალკეულ შემთხვევებში შეასრულოს სასამართლოს მეგობრის (Amicus Curiae) ფუნქცია საერთო სასამართლოებსა და საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოში.“ სასამართლოს მეგობრის მოსაზრება მიზნად არ ისახავს რომელიმე მხარის პოზიციის მხარდაჭერას და ახდენს ადამიანის უფლებათა სამართლის მხოლოდ იმ სტანდარტის იდენტიფიცირებას, რომელიც დადგენილია ადგილობრივი და საერთაშორისო ინსტიტუტების მიერ.

2. ფაქტობრივი გარემოებები

ადმინისტრაციული დაკავების ოქმის თანახმად, 2023 წლის 7 მარტს, ქ. თბილისში, პარლამენტის მიმდებარე ტერიტორიაზე იმართებოდა მოქალაქეთა მანიფესტაცია, რა დროსაც, მოქალაქე [REDACTED] გახდა აგრესიული, პოლიციელებს აყენებდა

სიტყვიერ შეურაცხყოფას, რითაც არღვევდა საზოგადოებრივ წესრიგს, იგი არ დაემორჩილა პოლიციის კანონიერ მოთხოვნას არაერთგზის, რის შემდეგაც დაკავებული იქნა ადმინისტრაციული წესით. საგულისხმოა, რომ დაკავების ოქმის თანახმად, [REDACTED] მარცხენა ხელის საჩვენებელ თითზე აქვს ნაკაწრი, ვიზუალური დათვალიერებით, სხვა რაიმე დაზიანება არ გააჩნია, სახეზე აღენიშნება სიწითლე.¹

ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის ოქმის მიხედვით, 2023 წლის 7-8 მარტს, პარლამენტის მიმდებარე ტერიტორიაზე გამართულ საპროტესტო აქციაზე [REDACTED] უხეშად არღვევდა საზოგადოებრივ წესრიგს, კერძოდ, 8 მარტს, 9 აპრილის ქუჩაზე სამართალდამცავი ორგანოს თანამშრომლების არაერთი მოწოდების მიუხედავად, არ დატოვა გზის სავალი ნაწილი, ხელს უშლიდა პოლიციელებს სამსახურებრივი მოვალეობის შესრულებაში, იგინებოდა და ილანძღებოდა პოლიციელების მისამართით, პოლიციელებს აყენებდა სიტყვიერ შეურაცხყოფას, ეძახდა ძაღლებს და რუს მონებს. ამასთან, არ დაემორჩილა სამართალდამცავთა კანონიერ მოთხოვნას, ფიზიკურად დაუპირისპირდა პოლიციის თანამშრომლებს, რის გამოც, დაკავებული იქნა ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის 166-ე და 173-ე მუხლებით.²

ადვოკატის მიერ წარმოდგენილ ვიდეო ჩანაწერში დაფიქსირებულია შემდეგი ვითარება: რამდენიმე მოქალაქე, მათ შორის, [REDACTED], მშვიდად და მშვიდობიანად დგას პოლიციელების წინ (ზოგი პოლიციელი აღჭურვილია: ნიღბით, ჩაფხუტით, ფარით და ხელკეტით); ასევე, [REDACTED] ესაუბრება პოლიციელებს; ამ დროს ჩაფხუტიანი პოლიციელი ურტყამს ხელს ერთ-ერთ მოქალაქეს [REDACTED] (სხვა პირთან ერთად) აკავებენ პოლიციელები, შეყავთ პოლიციელთა შორის და ამავდროულად დაკავებულებს ურტყამენ.

ადვოკატის მიერ წარმოდგენილი, ჯანმრთელობის მდგომარეობის ცნობის³ თანახმად, 2023 წლის 9 მარტს, [REDACTED] დაესვა დიაგნოზი: თავის ტვინის შერყევა, სკალპის ზედაპირული ტრავმა. პაციენტის გადმოცემით, 2023 წლის 7 მარტს რუსთაველის გამზირზე, აქციაზე ყოფნის დროს სცემა სპეცრაზმმა.

საგულისხმოა, რომ [REDACTED] მიმართ პოლიციელების მხრიდან სავარაუდო არასათანადო მოპყრობის ფაქტზე მიმდინარეობს გამოძიება.⁴

3. სამართლებრივი დასაბუთება

3.1. შეკრების თავისუფლებით დაცული სფერო

¹ ადმინისტრაციული დაკავების ოქმი N000001077.

² ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის ოქმი N000106354.

³ გაცემულია 2023 წლის 10 მარტს, შპს წმინდა მიქაელ მთავარანგელოზის სახელობის მრავალპროფილიანი კლინიკური საავადმყოფოს მიერ.

⁴ იხ. < <https://sis.gov.ge/ka/article/specialuri-sagamodziebo-samsaxuris-gancxadeba-7-9-martis-aqciebtan-dakavshirebit-mimdinare-gamodziebis-taobaze/314> > [ბოლოს ნანახია: 20.04.2023 წ.]

შეკრების თავისუფლება, როგორც აზრის გაერცელების საშუალება, დემოკრატიული საზოგადოების ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი საფუძველია.⁵ მშვიდობიანი შეკრების უფლება ფუნდამენტური შესაძლებლობაა, ინდივიდებმა, მიუხედავად მათი სტატუსისა, გამოხატონ გრძნობები, შეხედულებები⁶ და პროტესტი სხვადასხვა საკითხის მიმართ, გააკრიტიკონ საზოგადოებაში გაბატონებული შეხედულებები, წარადგინონ ალტერნატიული ან/და არაპოპულარული მოსაზრებები და მოახდინონ უმცირესობის თუ მარგინალიზებული ჯგუფების ინტერესების ადვოკატირება.⁷ ამდენად, შეკრება ჯანსაღი პოლიტიკური და საზოგადოებრივი პროცესის შემადგენელი ნაწილია, რომელიც ხელს უწყობს საზოგადოებისთვის მნიშვნელოვანი საკითხების საჯარო განხილვას,⁸ ცნობიერების ამაღლების, ცვლილებებისა და რეფორმების პროცესს და წარმოადგენს ხელისუფლებაზე ზემოქმედების ერთ-ერთ ძლიერ საშუალებას.⁹

საქართველოს კონსტიტუციით გარანტირებულია შეკრების თავისუფლება და რეგლამენტირებულია წინასწარი ნებართვის გარეშე საჯაროდ და უიარაღოდ შეკრების შესაძლებლობა.¹⁰ შეკრების თავისუფლება, როგორც გამოხატვის სპეციალური ფორმა, ინსტიტუტული უფლებაა, რომელსაც ორი თანაბრად მნიშვნელოვანი ასპექტი გააჩნია: ფორმალური მხარე - რომელიც შეკრებაში გამოიხატება და შინაარსობრივი მხარე - კონკრეტული აზრი, რომელსაც შეკრება ემსახურება.¹¹ მსგავსი უფლება აღიარებულია აგრეთვე ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციით¹² და სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტით.¹³

აღნიშნული მოწესრიგების საფუძველზე, მხოლოდ მშვიდობიანი ხასიათის შეკრებაა დაცული.¹⁴ შესაბამისად, პრინციპული მნიშვნელობა აქვს იმ ფარგლების განსაზღვრას,

⁵ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2003 წლის 9 ივლისის გადაწყვეტილება საქმეზე *Djavit An v. Turkey*, პარ. 56.

⁶ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 24 ივნისის №1/3/538 გადაწყვეტილება საქმეზე „პოლიტიკური გაერთიანება „თავისუფალი საქართველო“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ.1.

⁷ ეუთო/დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებათა ოფისი (OSCE/ODIHR), შეკრების თავისუფლების მონიტორინგის სახელმძღვანელო, 2011, გვ. 7, ხელმისაწვდომია: < <https://bit.ly/3bQA9EV> > [ბოლოს ნანახია: 21.04.2023].

⁸ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2011 წლის 18 აპრილის №2/482,483,487,502 გადაწყვეტილება საქმეზე „მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანება „მოდრობა ერთიანი საქართველოსთვის“, მოქალაქეთა, პოლიტიკური გაერთიანება „საქართველოს კონსერვატიული პარტია“, საქართველოს მოქალაქეები – ზვიად, ძიძიგური და კახა კუკავა, საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია, მოქალაქეები დაჩი ცაგურია და ჯაბა ჯიშყარიანი, საქართველოს სახალხო დამცველი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 25.

⁹ ეუთო/დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებათა ოფისი (OSCE/ODIHR), შეკრების თავისუფლების მონიტორინგის სახელმძღვანელო, 2011, გვ. 7.

¹⁰ საქართველოს კონსტიტუცია, მუხლი 21.

¹¹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2011 წლის 18 აპრილის №2/482,483,487,502 გადაწყვეტილება, II, პარ.4.

¹² ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენცია, მუხლი 11.

¹³ სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტი, მუხლი 21.

¹⁴ ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენცია, მუხლი 11; სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტი, მუხლი 21; ეუთო/დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებათა ოფისი (OSCE/ODIHR) და ევროპული კომისია დემოკრატიისთვის კანონის მეშვეობით (ვენეციის კომისია); შეკრების თავისუფლების სახელმძღვანელო პრინციპები, მეორე გამოცემა, 2010, პარ. 25, ხელმისაწვდომია: < <https://bit.ly/35TFVYe> > [ბოლოს ნანახია: 21.04.2023]; გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტის №37 ზოგადი კომენტარი (2020) მშვიდობიანი შეკრების უფლებაზე (მუხლი 21), CCPR/C/GC/37, 17 სექტემბერი 2020, პარ. 11-20, ხელმისაწვდომია: < <https://bit.ly/3J9QWTG> > [ბოლოს ნანახია: 21.04.2023].

რომლის დარღვევის შემთხვევაშიც, შეკრება სცდება უფლებით დაცულ სფეროს და არამშვიდობიანად მიიჩნევა. ეუთოს დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებათა ოფისისა და ვენეციის კომისიის მიერ შემუშავებული შეკრების თავისუფლების სახელმძღვანელო პრინციპები,¹⁵ ისევე, როგორც ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრაქტიკა,¹⁶ მიუთითებს, რომ შეკრება მშვიდობიანად უნდა ჩაითვალოს, თუ მისმა ორგანიზატორებმა მშვიდობიანი ზრახვები გააჟღერეს და აქციის მონაწილეთა ქცევა არაძალადობრივია.

ტერმინი „მშვიდობიანი“ იმგვარად უნდა განიმარტოს, რომ მოიცვას ქმედებები, რომლებიც, შესაძლოა, ვინმეს აღიზიანებდეს ან შეურაცხყოფდეს, აგრეთვე დროებით აფერხებდეს ან ხელს უშლიდეს მესამე პირთა აქტივობებს.¹⁷ ამდენად, მაგალითისთვის, წმინდად პასიური წინააღმდეგობა, რაც არაძალადობრივი ქმედებებით სამოქალაქო დაუმორჩილებლობას გულისხმობს, უნდა ჩაითვალოს მშვიდობიანად.¹⁸ შეკრება მშვიდობიანად მიიჩნევა მაშინაც, თუ აქციის ორგანიზატორებს ყველა იურიდიული მოთხოვნა არ აქვთ დაკმაყოფილებული.¹⁹ ამ თვალსაზრისით, საყურადღებოა, რომ, მაგალითად, წინასწარი გაფრთხილების ვალდებულების დარღვევით შეკრების გამართვა, აგრეთვე ტრანსპორტის მოძრაობის შეფერხება, რომელიც თან სდევს შეკრებას, აკმაყოფილებს მშვიდობიანობის კრიტერიუმს.²⁰

როგორც წესი, ყოველთვის მოქმედებს შეკრების მშვიდობიანი ხასიათის პრეზუმფცია, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც სახეზეა აშკარა და ხილული მტკიცებულება, რომ ორგანიზატორები ან მონაწილეები ძალადობის გარდაუვლად გამოყენებას, ძალადობისკენ მოწოდებას ან მის გამოწვევას აპირებენ.²¹ გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტის

¹⁵ ეუთო/დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებათა ოფისი (OSCE/ODIHR) და ევროპული კომისია დემოკრატიისთვის კანონის მეშვეობით (ვენეციის კომისია); შეკრების თავისუფლების სახელმძღვანელო პრინციპები, მეორე გამოცემა, 2010, პარ. 1.3.

¹⁶ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2015 წლის 15 ოქტომბრის გადაწყვეტილება საქმეზე *Kudrevičius and Others v. Lithuania*, პარ. 92. სასამართლოს მითითებით, შეკრების თავისუფლებით არ არის დაცული იმგვარი შეკრებები, რომლის მონაწილეებსაც ძალადობრივი ზრახვები აქვთ, ძალადობისკენ მოუწოდებენ ან სხვაგვარად უარყოფენ დემოკრატიული საზოგადოების საფუძვლებს; 2002 წლის საქმეში *Cisse v. France*, სასამართლომ განმარტა, რომ პრაქტიკაში მხოლოდ იმგვარი ღონისძიებები არ დაკვალიფიცირებულია „მშვიდობიან შეკრებად“, რომლის ორგანიზატორებსა და მონაწილეებს განზრახული ჰქონდათ ძალადობა (პარ. 37); იხ. ასევე ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2022 წლის 1 სექტემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე მაქარაშვილი და სხვები საქართველოს წინააღმდეგ, პარ. 79.

¹⁷ ეუთო/დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებათა ოფისი (OSCE/ODIHR) და ევროპული კომისია დემოკრატიისთვის კანონის მეშვეობით (ვენეციის კომისია); შეკრების თავისუფლების სახელმძღვანელო პრინციპები, მეორე გამოცემა, 2010, პარ. 26; ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 1991 წლის 26 აპრილის გადაწყვეტილება საქმეზე *Ezelin v. France*, პარ. 53.

¹⁸ ეუთო/დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებათა ოფისი (OSCE/ODIHR) და ევროპული კომისია დემოკრატიისთვის კანონის მეშვეობით (ვენეციის კომისია); შეკრების თავისუფლების სახელმძღვანელო პრინციპები, მეორე გამოცემა, 2010, პარ. 26.

¹⁹ ეუთო/დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებების ოფისი (OSCE/ODIHR), ადამიანის უფლებების სახელმძღვანელო შეკრებების დროს პოლიციის მიერ წესრიგის დაცვის შესახებ, 2016, გვ. 17-18, დოკუმენტის ქართული ვერსია ხელმისაწვდომია: < <https://bit.ly/3i1rR1c> > [ბოლოს ნანახია: 21.04.2023].

²⁰ საქართველოს სახალხო დამცველის 2020 წლის სპეციალური ანგარიში - „მშვიდობიანი შეკრების თავისუფლება (უფლებით დაცული სფერო და შეკრების მართვის სტანდარტი)“, გვ. 16, ხელმისაწვდომია: < <https://bit.ly/3ilgGRn> > [ბოლოს ნანახია: 21.04.2023].

²¹ ეუთო/დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებათა ოფისი (OSCE/ODIHR), ადამიანის უფლებების სახელმძღვანელო შეკრებების დროს პოლიციის მიერ წესრიგის დაცვის შესახებ, 2016, გვ. 17.

განმარტებით, „ძალადობა“ გულისხმობს შეკრების მონაწილეთა მხრიდან ფიზიკური ძალის გამოყენებას, რომლის შედეგადაც, მოსალოდნელია გარდაცვალება, ჯანმრთელობის²² ან საკუთრების სერიოზული დაზიანება.²³ შესაბამისად, კომიტეტის მითითებით, ძალადობად არ უნდა ჩაითვალოს, მათ შორის, უბრალო მიწოლა ან ხელის კვრა.²⁴

3.2. შეკრების თავისუფლებაში ჩარევის საფუძვლები და ფარგლები

სახელმწიფოს ეკისრება ვალდებულება, ხელი შეუწყოს ნებისმიერი სახის მშვიდობიანი შეკრების გამართვას.²⁵ ამისთვის, პირველ რიგში, საჭიროა, ხელისუფლების წარმომადგენლებმა ხელი არ შეუშალონ შეკრების ორგანიზებასა და ჩატარებას, მოქალაქეთა მიერ საკუთარი შეხედულებების საჯაროდ გამოხატვას (ნეგატიური ვალდებულება).²⁶ შესაბამისად, დაუძლეველი მიზეზის არარსებობის პირობებში, დაუშვებელია შეკრების შეზღუდვა, აკრძალვა, ხელის შეშლა ან შეწყვეტა, აგრეთვე ლეგიტიმური საფუძვლის გარეშე, შეკრების მონაწილეთა თუ ორგანიზატორთა სანქცირება.²⁷

გარდა ამისა, ხელისუფლებას ეკისრება პოზიტიური ვალდებულებაც, უზრუნველყოს მშვიდობიანი შეკრების გამართვა იმგვარად, რომ სამიზნე აუდიტორიისთვის შესაძლებელი იყოს შეტყობინების მიწოდება.²⁸ აღნიშნული მიუთითებს ხელისუფლების მოვალეობაზე, შექმნას ხელშემწყობი გარემო მშვიდობიანი შეკრების თავისუფლებით სრულფასოვნად სარგებლობის მიზნით.²⁹

ყოველივე ზემოხსენებულის გათვალისწინებით, როდესაც სახეზეა თუნდაც უკანონო, მაგრამ მშვიდობიანი შეკრება, სახელმწიფომ მის მიმართ გარკვეული ხარისხის შემწყნარებლობა უნდა გამოიჩინოს.³⁰ აჩვენა თუ არა სახელმწიფომ „შემწყნარებლობის სათანადო ხარისხი“, შეუძლებელია, განისაზღვროს *in abstracto*: უნდა შეფასდეს საქმის

²² ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2021 წლის 21 იანვრის გადაწყვეტილება საქმეზე *Shmorgunov and Others v. Ukraine*, პარ. 491.

²³ გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტის №37 ზოგადი კომენტარი (2020) მშვიდობიანი შეკრების უფლებაზე (მუხლი 21), CCPR/C/GC/37, 17 სექტემბერი 2020, პარ. 15.

²⁴ იქვე.

²⁵ ეუთო/დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებათა ოფისი (OSCE/ODIHR) და ევროპული კომისია დემოკრატიისთვის კანონის მეშვეობით (ვენეციის კომისია); შეკრების თავისუფლების სახელმძღვანელო პრინციპები, მეორე გამოცემა, 2010, პარ. 2.2.

²⁶ „შეკრებისა და მანიფესტაციების შესახებ“ საქართველოს კანონი, მუხლი 12, პუნქტი 2.

²⁷ გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტის №37 ზოგადი კომენტარი (2020) მშვიდობიანი შეკრების უფლებაზე (მუხლი 21), CCPR/C/GC/37, 17 სექტემბერი 2020, პარ. 23.

²⁸ ეუთო/დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებათა ოფისი (OSCE/ODIHR) და ევროპული კომისია დემოკრატიისთვის კანონის მეშვეობით (ვენეციის კომისია); შეკრების თავისუფლების სახელმძღვანელო პრინციპები, მეორე გამოცემა, 2010, პარ. 3.5 და პარ. 2.2.

²⁹ გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტის №37 ზოგადი კომენტარი (2020) მშვიდობიანი შეკრების უფლებაზე (მუხლი 21), CCPR/C/GC/37, 17 სექტემბერი 2020, პარ. 24.

³⁰ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2006 წლის 5 დეკემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე *Oya Ataman v. Turkey*, პარ. 39–42.

კონკრეტული გარემოებები, განსაკუთრებით კი, „ცხოვრების ჩვეული რიტმის“ დარღვევის ფარგლები.³¹

აღნიშნული სტანდარტი ინტეგრირებულია „შეკრებებისა და მანიფესტაციების შესახებ“ საქართველოს კანონითაც, რომლის თანახმადაც კონსტიტუციით დაცულ უფლებაში ჩარევისთვის არ კმარა, სახეზე იყოს მხოლოდ კანონით გათვალისწინებული საფუძველი და ჩარევა ლეგიტიმურ მიზანს ემსახურებოდეს. დამატებით, საჭიროა, ჩარევა აუცილებელი იყოს დემოკრატიულ საზოგადოებაში.³² შეკრების თავისუფლების შეზღუდვის მართლზომიერების შეფასების იდენტური მიდგომა ასახული ასევე ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციასა³³ და სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტში.³⁴

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრაქტიკის ანალიზი ცხადყოფს, რომ ჩარევა იმ შემთხვევაში ჩაითვლება „აუცილებლად დემოკრატიულ საზოგადოებაში“, თუ იგი პასუხობს „მწვავე საზოგადოებრივ საჭიროებას“, თანაზომიერია იმ ლეგიტიმური მიზნის, რომლის მისაღწევადც გამოიყენება და სახელმწიფო ორგანოების მიერ წარმოდგენილია „შესატყვისი და საკმარისი“ საფუძვლები.³⁵ ამგვარი შეფასებისას, მხედველობაშია მისაღები, დაამყარეს თუ არა პასუხისმგებელმა უწყებებმა გადაწყვეტილება რელევანტური ფაქტების შეფასებას მისაღები ხარისხით.

ეუთოს დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებათა ოფისის მითითებით, შეკრების მონაწილეთა დაკავება ადმინისტრაციული თუ სისხლისსამართლებრივი ქმედებების ჩადენის გამო, მკაცრ კრიტერიუმებს უნდა აკმაყოფილებდეს თავისუფლებისა და უსაფრთხოების უფლების გათვალისწინებით და რადგან შეკრების თავისუფლებაში ნებისმიერი ჩარევა დროის მიმართ მგრძნობიარე მოვლენაა.³⁶ ამდენად, დაკავება მხოლოდ ყველაზე გადაუდებელ შემთხვევებში უნდა განხორციელდეს, როდესაც ნათელია, რომ წინააღმდეგ შემთხვევაში, სერიოზული სისხლისსამართლებრივი დანაშაულების ჩადენა მოხდება.³⁷ ამავდროულად, პირთა განურჩეველი მასობრივი დაკავება შეკრებამდე, მისი მიმდინარეობისას ან მის შემდეგ, თვითნებურ და ამდენად, უკანონო პრაქტიკად ფასდება გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტის მიერ.³⁸

შეკრების მონაწილეთა დაკავებაზე უარის თქმა არ გულისხმობს სამართალდარღვევის ჩადენის შემთხვევაში შესაბამისი პასუხისმგებლობისგან მათ გათავისუფლებას შეკრების

³¹ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2014 წლის 13 ოქტომბრის გადაწყვეტილება საქმეზე *Primov and Others v. Russia*, პარ. 145.

³² „შეკრებებისა და მანიფესტაციების შესახებ“ საქართველოს კანონი, მუხლი 2, ნაწილი 3.

³³ ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენცია, მუხლი 11.

³⁴ სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტი, მუხლი 21.

³⁵ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2015 წლის 15 ოქტომბრის გადაწყვეტილება საქმეზე *Kudrevičius And Others v. Lithuania*, პარ.143

³⁶ ეუთო/დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებათა ოფისი (OSCE/ODIHR), ადამიანის უფლებების სახელმძღვანელო შეკრებების დროს პოლიციის მიერ წესრიგის დაცვის შესახებ, 2016, გვ. 140.

³⁷ იქვე.

³⁸ გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტი, №37 ზოგადი კომენტარი მშვიდობიანი შეკრების თავისუფლების თაობაზე (მუხლი 21), 17 სექტემბერი 2020, პარ. 82.

დასრულების შემდეგ.³⁹ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრაქტიკის გათვალისწინებით, შესაბამისი მზლუდავი ღონისძიება მაშინ შეიძლება ჩაითვალოს გამართლებულად, თუ იგი არა შეკრების შეწყვეტისკენ, არამედ კონკრეტული დარღვევისთვის კანონმდებლობით გათვალისწინებული და თანაბარზომიერი პასუხისმგებლობის დაყენებისკენ იქნება მიმართული.⁴⁰

3.3. გამოხატვის თავისუფლებით დაცული სფერო

როგორც ზემოთ აღინიშნა, გარდა ფორმისა, შეკრების კონსტიტუციურ უფლებად ცნობას მისი შინაარსი და მიზანი განაპირობებს. ადამიანთა თავყრილობას, რომელიც მოკლებულია იდეას, არ ემსახურება აზრის, ინფორმაციის გაზიარებას ან გავრცელებას, არაფერი აქვს საერთო კონსტიტუციით დაცულ შეკრების თავისუფლებასთან.⁴¹ სწორედ აღნიშნული წარმოშობის ბუნებრივ და არსებით კავშირს შეკრებისა და გამოხატვის თავისუფლებას შორის და მიუხედავად იმისა, რომ შეკრების თავისუფლებას ავტონომიური შინაარსიც გააჩნია, მას გამოხატვის თავისუფლების გაგრძელებად აქცევს.⁴² ამგვარი მიმართება განსაკუთრებით რელევანტურია მაშინ, როდესაც შეკრების თავისუფლებით დაცულ სფეროში ჩარევას სრულად ან ნაწილობრივ იწვევს მისი მონაწილეების შეხედულებები თუ განცხადებები.⁴³

გამოხატვის თავისუფლება დემოკრატიული საზოგადოების არსებობის, მისი სრულფასოვანი განვითარების და თითოეული ინდივიდის თვითრეალიზაციის ერთ-ერთი აუცილებელი წინაპირობაა.⁴⁴ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს მითითებით, აზრისა და ინფორმაციის შეუფერხებელი გავრცელება უზრუნველყოფს შეხედულებათა მრავალფეროვნებას, ხელს უწყობს საზოგადოებისთვის მნიშვნელოვან საკითხებზე საჯარო და ინფორმირებულ მსჯელობას და შესაძლებელს ხდის საზოგადოებრივ ცხოვრებაში მისი თითოეული წევრის ჩართულობას.⁴⁵

საქართველოს კონსტიტუციით უზრუნველყოფილია აზრისა და მისი გამოხატვის თავისუფლება და აღიარებულია პირის უფლება, თავისუფლად მიიღოს და გაავრცელოს ინფორმაცია.⁴⁶ მსგავს შესაძლებლობას განამტკიცებს აგრეთვე ადამიანის უფლებათა და

³⁹ ეუთო/დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებათა ოფისი (OSCE/ODIHR) და ევროპული კომისია დემოკრატიისთვის კანონის მეშვეობით (ვენეციის კომისია); შეკრების თავისუფლების სახელმძღვანელო პრინციპები, მეორე გამოცემა, 2010, პარ. 109.

⁴⁰ დამატებითი ინფორმაციისთვის, იხ. საქართველოს სახალხო დამცველის 2020 წლის სპეციალური ანგარიში - „მშვიდობიანი შეკრების თავისუფლება (უფლებით დაცული სფერო და შეკრების მართვის სტანდარტი)“, გვ. 16-17.

⁴¹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2011 წლის 18 აპრილის №2/482,483,487,502 გადაწყვეტილება, II, პარ. 3.

⁴² იქვე.

⁴³ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2001 წლის 2 ოქტომბრის გადაწყვეტილება საქმეზე *Stankov and The United Macedonian Organisation Ilinden v. Bulgaria*, პარ. 85.

⁴⁴ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2005 წლის 13 სექტემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე *I.A. v. Turkey*, პარ. 23.

⁴⁵ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2012 წლის 11 აპრილის №1/1/468 გადაწყვეტილება საქმეზე „საქართველოს სახალხო დამცველი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პ. 26.

⁴⁶ საქართველოს კონსტიტუცია, მუხლი 17, პუნქტი 1 და პუნქტი 2.

ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენცია⁴⁷ და სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტი.⁴⁸

მითითებული მოწესრიგების საფუძველზე, უფლებით დაცულ სფეროში ექცევა აზრის, შეხედულებებისა და ინფორმაციის გავრცელება და მიღება ვერბალური, წერილობითი თუ სხვაგვარი არავერბალური ექსპრესიების მეშვეობით, მათ შორის, პოლიტიკური დისკურსის და საზოგადოებრივ მოვლენებზე კომენტარების გზით.⁴⁹

ნიშანდობლივია, რომ გამოხატვის თავისუფლებით დაცულია არა მხოლოდ ის „ინფორმაცია“ და „იდებები“, რომელთაც იზიარებს საზოგადოება ან არ არის შეურაცხმყოფელი, ან მისდამი ინდიფერენტული დამოკიდებულებაა, არამედ ისეთებიც, რომელიც შეურაცხყოფს, შოკის მომგვრელია და აწუხებს სახელმწიფოს ან საზოგადოების ნებისმიერ ჯგუფს. ასეთია პლურალიზმის, ტოლერანტობისა და ფართო თვალსაწიერის მოთხოვნები, რომელთა გარეშეც არ არსებობს დემოკრატიული საზოგადოება.⁵⁰

3.4. შეკრების მონაწილეთა გამოხატვის თავისუფლების შეზღუდვის წინაპირობების შეფასების სტანდარტი

მიუხედავად გამოხატვის თავისუფლების მნიშვნელობას, იგი არ წარმოადგენს აბსოლუტურ უფლებას. საქართველოს კონსტიტუციის თანახმად, უფლების შეზღუდვა დასაშვებია მხოლოდ კანონის შესაბამისად, დემოკრატიულ საზოგადოებაში აუცილებელი სახელმწიფო ან საზოგადოებრივი უსაფრთხოების ან ტერიტორიული მთლიანობის უზრუნველსაყოფად, სხვათა უფლებების დასაცავად, კონფიდენციალურად აღიარებული ინფორმაციის გამჟღავნების თავიდან ასაცილებლად ან სასამართლოს დამოუკიდებლობისა და მიუკერძოებლობის უზრუნველსაყოფად.⁵¹ უფლების შეზღუდვის მსგავსი წინაპირობები გაწერილია აგრეთვე ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა კონვენციაში⁵² და სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტში.⁵³

დასახელებული მოწესრიგების გათვალისწინებით, მსგავსად შეკრების თავისუფლებისა, ხსენებულ კონსტიტუციით დაცულ უფლებაში ჩარევისთვის არ კმარა, სახეზე იყოს მხოლოდ კანონით გათვალისწინებული საფუძველი და ჩარევა ლეგიტიმურ მიზანს ემსახურებოდეს. დამატებით, საჭიროა, შემზღუდავი ზომის გამოყენება აუცილებელი იყოს

⁴⁷ ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენცია, მუხლი 10.

⁴⁸ სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტი, მუხლი 19.

⁴⁹ გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტი (HRC), ზოგადი კომენტარი №34, მუხლი 19, აზრისა და გამოხატვის თავისუფლება, 12 სექტემბერი 2011, CCPR/C/GC/34, პარ. 11. ხელმისაწვდომია ვებგვერდზე: < <https://bit.ly/3cxa2Sr> > [20.03.2023]; იხ. ასევე, Dominika Bychawska-Siniarska, Protecting the Right to Freedom of Expression under the European Convention on Human Rights, A handbook for legal practitioners, Council of Europe, July 2017, p. 17, ხელმისაწვდომია ვებგვერდზე: < <https://bit.ly/2XOec35> > [20.03.2023].

⁵⁰ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 1976 წლის 7 დეკემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე *Handyside v. the United Kingdom*, პარ. 49.

⁵¹ საქართველოს კონსტიტუცია, მუხლი 17, პუნქტი 5.

⁵² ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენცია, მუხლი 10, ნაწილი 2.

⁵³ სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტი, მუხლი 19, ნაწილი 3.

დემოკრატიულ საზოგადოებაში. ასეთი სტანდარტი ასახულია ასევე „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს კანონში.⁵⁴

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს განმარტებით, „აუცილებლობის“ ცნება პირდაპირ არის დაკავშირებული „მწვავე საზოგადოებრივი საჭიროების“ არსებობასთან. ამგვარი საჭიროების არსებობის შეფასებისას, სახელმწიფოები სარგებლობენ გარკვეული მიხედულების ფარგლებით, რაც არ არის შეუზღუდავი და მის საფუძველზე დაწესებული ნებისმიერი შეზღუდვა ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მხრიდან საკმაოდ მკაცრი ტესტით ფასდება.⁵⁵

სახელმწიფო მიხედულების ფარგლები სხვადასხვა ფაქტორზე არის დამოკიდებული, რომელთა შორის განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია სადავო გამოხატვის ტიპი. კერძოდ, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრაქტიკა ცხადყოფს, რომ გამოხატვის თავისუფლების შეზღუდვის შედარებით ფართო დისკრეცია არსებობს მაშინ, როდესაც შეზღუდვას დაქვემდებარებული გამოხატვა შეურაცხყოფს მორალს ან, განსაკუთრებით, რელიგიას.⁵⁶ რაც შეეხება გამოხატვის ფორმას, შეურაცხყოფელი ლექსიკა შესაძლოა გამოირიცხოს გამოხატვის თავისუფლებით დაცული სფეროდან, თუ ის უსაფუძვლოა, მაგალითად, როდესაც სადავო განცხადების ერთადერთი მიზანი შეურაცხყოფის მიყენებაა.⁵⁷

თუმცა, სახელმწიფოს უფლებამოსილება საგრძნობლად მცირდება, როდესაც გამოხატვა პოლიტიკური შინაარსისაა, პოლიტიკოსებს მიემართება⁵⁸ ან საჯარო ინტერესის სფეროში შემავალ საკითხს უკავშირდება.⁵⁹ საგულისხმოა ისიც, რომ, კერძო პირებთან შედარებით, ფართოა დასაშვები კრიტიკის ფარგლებიც იმ მოხელეების მიმართ, რომლებიც საჯარო უფლებამოსილებას ახორციელებენ.⁶⁰ ამ ფარგლებში შეიძლება მოექცეს გარვეული ზომიერებასა და საზოგადოებრივ ინტერესთან, როდესაც ის ასახავს პირის რეაქციას იმასთან დაკავშირებით, რაც აღქმულია, როგორც ადრესატი მოხელის უკანონო ანდა გაუმართლებელი ქმედება.⁶¹ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს განმარტებით, შეურაცხყოფელ გამოხატვასთან დაკავშირებით, პოლიციას

⁵⁴ „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს კანონი, მუხლი 8.

⁵⁵ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2018 წლის 30 აპრილის გადაწყვეტილება საქმეზე *Sekmadienis Ltd. v. Lithuania*, პარ. 71; ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2014 წლის 21 ოქტომბრის გადაწყვეტილება საქმეზე *Matúz v. Hungary* პარ. 31.

⁵⁶ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2003 წლის 10 ივლისის გადაწყვეტილება საქმეზე *Murphy v. Ireland*, პარ. 67-68; საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2009 წლის 10 ნოემბრის №1/3/421,422 გადაწყვეტილება საქმეზე საქართველოს მოქალაქეები - გიორგი ყიფიანი და ავთანდილ უნგიაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ, II.3.7.

⁵⁷ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2022 წლის 15 დეკემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე *ფერადე და სხვები საქართველოს წინააღმდეგ*, პარ. 37.

⁵⁸ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2021 წლის 2 თებერვლის გადაწყვეტილება საქმეზე *Dickinson v. Turkey*, პარ.55; ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2014 წლის 17 აპრილის გადაწყვეტილება საქმეზე *Mladina D.D. Ljubljana v. Slovenia*, პარ. 40; ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2012 წლის 21 თებერვლის გადაწყვეტილება საქმეზე *Tuşalp v. Turkey*, პარ. 45.

⁵⁹ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2021 წლის 22 ივლისის გადაწყვეტილება საქმეზე *გაჩეჩილაძე საქართველოს წინააღმდეგ*, პარ. 51; ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 1999 წლის 8 ივლისის გადაწყვეტილება საქმეზე *Ceylan v. Turkey*, პარ. 34.

⁶⁰ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2006 წლის 7 ნოემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე *Mamère v. France*, პარ. 27.

⁶¹ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2018 წლის 28 აგვისტოს გადაწყვეტილება საქმეზე *Savva Terentyev v. Russia*, პარ. 75.

განსაკუთრებულად მაღალი ხარისხის შემწყნარებლობა მართებს, თუ ასეთი გამოხატვა არ არის მიმართული მისი თანამშრომლების წინააღმდეგ უკანონო ქმედების მცისიერი გამოწვევისკენ და მათ არ აყენებს ფიზიკური ძალადობის რეალური რისკის ქვეშ.⁶²

რამდენადაც შეკრებას გამომხატველობითი ფუნქცია გააჩნია, მის პოლიტიკურ გზავნილზე აგრეთვე მომეტებული დაცულობა ვრცელდება.⁶³ ადამიანის უფლებათა კომიტეტის განმარტებით, შეკრების მონაწილეებისთვის დაწესებული შეზღუდვები მიზნად არ უნდა ისახავდეს, ჩაახშოს პოლიტიკური წინააღმდეგობის გამოხატვა ხელისუფლების მიმართ; ამავდროულად, ისინი არ უნდა იქნეს გამოყენებული სახელმწიფო ორგანოების ან მოხელეების პატივისა და ღირსების შეურაცხყოფის აკრძალვის მიზნით.⁶⁴

საყურადღებოა ეუთოს/დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებების ოფისის (OSCE/ODIHR) და ვენეციის კომისიის მსჯელობაც იმის თაობაზე, რომ შეკრების დროს გავრცელებულ ვიზუალურ თუ ხმოვან შეტყობინებაზე შეზღუდვები არ უნდა დაწესდეს, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც სახეზეა ძალადობის მცისიერი საფრთხე.⁶⁵

3.5. სამართლიანი სასამართლოს უფლება

საქართველოს კონსტიტუციის 31-ე მუხლით დაცულია სამართლიანი სასამართლოს უფლება: სამართლიანი და დროული განხილვის უფლება უზრუნველყოფილია.⁶⁶ ბრალდებულს უფლება აქვს მოითხოვოს თავისი მოწმეების გამოძახება და ისეთივე პირობებში დაკითხვა, როგორიც აქვთ ბრალდების მოწმეებს.⁶⁷ არავინ არის ვალდებული ამტკიცოს თავისი უდანაშაულობა. ბრალდების მტკიცების მოვალეობა ეკისრება ბრალდებულს.⁶⁸ დადგენილება ბრალდებულის სახით პირის პასუხისგებაში მიცემის შესახებ უნდა ემყარებოდეს დასაბუთებულ ვარაუდს, ხოლო გამამტყუნებელი განაჩენი – უტყუარ მტკიცებულებებს. ყოველგვარი ეჭვი, რომელიც ვერ დადასტურდება კანონით დადგენილი წესით, უნდა გადაწყდეს ბრალდებულის სასარგებლოდ.⁶⁹

ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციის მე-6 მუხლის თანახმად, ყოველი ადამიანი, მისი სამოქალაქო ხასიათის უფლებებისა და მოვალეობების, ან მისთვის წარდგენილი სისხლისსამართლებრივი ბრალდების საფუძვლიანობის გამორკვევისას, აღჭურვილია გონივრულ ვადაში მისი საქმის სამართლიანი და საქვეყნოდ განხილვის უფლებით კანონის საფუძველზე შექმნილი დამოუკიდებელი და მიუკერძოებელი სასამართლოს მიერ.⁷⁰ ყოველი ბრალდებული უდანაშაულოდ მიიჩნევა,

⁶² იქვე, პარ. 77.

⁶³ გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტის №37 ზოგადი კომენტარი (2020) შშვიდობიანი შეკრების უფლებაზე (მუხლი 21), CCPR/C/GC/37, 17 სექტემბერი 2020, პარ. 32.

⁶⁴ იქვე, პარ. 49.

⁶⁵ ეუთო/დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებების ოფისი (OSCE/ODIHR) და ევროპული კომისია დემოკრატიისთვის კანონის მეშვეობით (ვენეციის კომისია); შეკრების თავისუფლების სახელმძღვანელო პრინციპები, მეორე გამოცემა, 2010, პარ. 3.3.

⁶⁶ საქართველოს კონსტიტუცია, მუხლი 31, პუნქტი 1.

⁶⁷ იქვე, პუნქტ. 4.

⁶⁸ იქვე, პუნქტ. 6.

⁶⁹ იქვე, პუნქტ. 7.

⁷⁰ ევროპის საბჭოს ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენცია, მუხ. 6, პუნქტ. 1.

ვიდრე მისი ბრალეულობა არ დამტკიცდება კანონის შესაბამისად.⁷¹ ყოველ ბრალდებულს აქვს, სულ მცირე, შემდეგი უფლებები: დაიცვას თავი პირადად ან მის მიერ არჩეული დამცველის მეშვეობით; თვითონ დაკითხოს ან დააკითხვინოს მისი ბრალდების მოწმეები, და გამოამახვილოს და დააკითხვინოს მისი დაცვის მოწმეები ბრალდების მოწმეების თანაბარ პირობებში.⁷²

კონსტიტუცია ერთმნიშვნელოვნად ადგენს, რომ მხოლოდ უტყუარი მტკიცებულება შეიძლება გახდეს პირის დამნაშავედ ცნობის საფუძველი.⁷³ უტყუარობის კონსტიტუციური სტანდარტი მოიცავს ფაქტისა თუ გარემოების მხოლოდ სანდო წყაროდან მიღებული და ჯეროვნად შემოწმებული ინფორმაციის საფუძველზე დადასტურების მოთხოვნას.⁷⁴ ამასთან, მტკიცებულების უტყუარობას - სასამართლოში წარდგენილი ინფორმაციის სანდოობას განაპირობებს მისი შემოწმების შესაძლებლობა.⁷⁵

კონსტიტუცია განამტკიცებს უდანაშაულო პირის მსჯავრდების თავიდან აცილების საყოველთაოდ აღიარებულ პრინციპს - „in dubio pro reo“, რომლის თანახმად, დაუშვებელია პირის მსჯავრდება საექვო ხასიათის ბრალდებების საფუძველზე.⁷⁶ აღნიშნული ნორმა უკავშირდება, ასევე, უდანაშაულობის პრეზუმფციის პრინციპს.⁷⁷ თავის მხრივ, უდანაშაულობის პრეზუმფციის კონსტიტუციური პრინციპი მჭიდროდ უკავშირდება სამართლიანი სასამართლოს ფუნდამენტური უფლების ელემენტებს, კონსტიტუციურ გარანტიებს მტკიცების ტვირთის განაწილებასა და მტკიცებულებების ხარისხობრივი მოთხოვნების თაობაზე.⁷⁸ უდანაშაულობის პრეზუმფციის პრინციპი მოითხოვს, *inter alia*, სასამართლომ მოვალეობების შესრულება არ უნდა დაიწყოს წინასწარი განწყობით, რომ ბრალდებულმა ჩაიდინა დანაშაული; მტკიცების ტვირთი ეკისრება ბრალდების მხარეს და ნებისმიერი ეჭვი ბრალდებულის სასარგებლოდ უნდა გადაწყდეს.⁷⁹ უდანაშაულობის პრეზუმფცია დაირღვევა მტკიცების ტვირთი ბრალდების მხარიდან დაცვის მხარეზე გადასვლისას.⁸⁰

3. 6. ადმინისტრაციული სამართალდარღვევების საქმეების განხილვა

საქართველოს კონსტიტუცია სამართლიანი სასამართლოს უფლებრივი ქოლგის ქვეშ სხვადასხვა გარანტიებს მოიაზრებს. მიუხედავად იმისა, რომ მათგან არაერთი ერთნაირად

⁷¹ იქვე, პუნქტ. 2.

⁷² იქვე, პუნქტ. 3, ქვეპუნქტ. „ც“ და „დ“.

⁷³ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2015 წლის 22 იანვრის N1/1/548 გადაწყვეტილება საქმეზე: „საქართველოს მოქალაქე ზურაბ მიქაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-5

⁷⁴ იქვე, II-7

⁷⁵ იქვე, II-11

⁷⁶ იქვე, II-2.

⁷⁷ იქვე, II-3

⁷⁸ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2016 წლის 29 დეკემბრის N2/7/636 გადაწყვეტილება საქმეზე: საქართველოს მოქალაქე დავით ცინცელიძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ, II-32

⁷⁹ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 1998 წლის 6 დეკემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე *Barberà, Messegué and Jabardo v. Spain*, პარ. 77.

⁸⁰ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2011 წლის 20 მარტის გადაწყვეტილება საქმეზე *Telfner v. Austria*, პარ. 15.

მიემართება როგორც სისხლის, ისე – ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა სამართალწარმოებას, ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსში აღნიშნული გარანტიები არ არის ასახული.

სისხლისსამართლებრივი ბუნების ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის (საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის 166-ე და 173-ე მუხლები) საქმეებზე სამართალწარმოების პროცესში, საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის დებულებები არ შეესაბამება საქართველოს კონსტიტუციით გარანტირებული სამართლიანი სასამართლოს უფლებას: არ უზრუნველყოფს უტყუარი მტკიცებულებების საფუძველზე გადაწყვეტილების მიღებას, არ აკისრებს ოქმის შემდგენ ორგანოს/პირს მტკიცების ტვირთს.

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის მიხედვით, კონვენციის მე-6 მუხლი გამოიყენება ადმინისტრაციული სამართალდარღვევებზე, რომლისთვის სანქციის სახედ გათვალისწინებულია ადმინისტრაციული პატიმრობა.⁸¹ საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის 166-ე და 173-ე მუხლებით გათვალისწინებული სამართალდარღვევები სახდელის სახით ითვალისწინებს ჯარიმას ან 15 დღემდე ვადით ადმინისტრაციულ პატიმრობას.

შესაბამისად, სასამართლომ ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის საქმის განხილვისას არ უნდა იხელმძღვანელოს მხოლოდ ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის ნორმებით, რადგან ეს წინააღმდეგობაშია როგორც სახელმწიფოს უზენაეს კანონთან - კონსტიტუციასთან, ისე, კოდექსზე უპირატესი ნორმატიული ძალის მქონე ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციასთან.

4. მოცემული საქმის ანალიზი

საპროტესტო აქციაზე დააკავეს საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის 166-ე და 173-ე მუხლების პირველი ნაწილების საფუძველზე, რაც წვრილმან ხულიგნობას (საზოგადოებრივ ადგილებში ლანძღვა-გინება, მოქალაქეებზე შეურაცხყოფელი გადაკიდება და სხვა ამგვარი მოქმედება, რომელიც არღვევს საზოგადოებრივ წესრიგსა და მოქალაქეთა სიმშვიდეს) და პოლიციელის კანონიერი მოთხოვნისადმი ან განკარგულებისადმი დაუმორჩილებლობას, მის სიტყვიერი შეურაცხყოფას ან/და სხვა შეურაცხყოფელი ქმედების განხორციელებას გულისხმობს.

მიუხედავად იმისა, რა გარემოებებია დაფიქსირებული პოლიციელების მიერ შედგენილ ოქმებში, მნიშვნელოვანია, სასამართლომ განიხილოს, შეისწავლოს და გამოიკვლიოს ყველა მტკიცებულება და არ მიაწიოს პოლიციელების შედგენილ დოკუმენტებს და მათ

⁸¹ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2014 წლის 31 ივლისის გადაწყვეტილებები საქმეებზე *Nemtsov v. Russia*, პარ. 82-83; ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2016 წლის 5 იანვრის გადაწყვეტილება *Frumkin v. Russia*, პარ. 155.

ახსნა-განმარტებებს ნეიტრალურ მტკიცებულებასთან - ვიდეო/აუდიო ჩანაწერთან შედარებით უპირატესი მტკიცებულებითი ძალა.

იმ შემთხვევაშიც კი, თუ უტყუარად დადასტურდება [REDACTED] მხრიდან სამართალდამცავებისთვის ისეთი სიტყვებით/ფრაზებით მიმართვა, როგორებიცაა „მონა“ და „ძალი“, აუცილებელია, სასამართლომ იმსჯელოს, ხომ არ იყო მსგავსი განცხადებები დაცული გამოხატვის თავისუფლებით. ამ მიზნით, მნიშვნელოვანია, შეფასდეს, ხომ არ ჰქონდა ადგილი პირის მიერ, არსებული კონტექსტის გათვალისწინებით, სამართალდამცავთა კრიტიკას, მათ შორის, შეკრების მართვისას, მათ მიერ განხორციელებული საქმიანობის ან/და იმგვარი ბრძანებების/მითითებების უპირობო მორჩილებისთვის, რაც სადავო გამოხატვის ავტორის მხრიდან უკანონოდ აღიქმებოდა.

საგულისხმოა, რომ სამართლიანი სასამართლოს უფლების გარანტიები მოქმედებს არა მხოლოდ სისხლის სამართალში, არამედ საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის 166-ე და 173-ე მუხლებით გათვალისწინებული სამართალდარღვევების განხილვისას. შესაბამისად, პირის ადმინისტრაციულ სამართალდამრღვევად ცნობისთვის, აუცილებელია, სახელმწიფომ/ბრალდებამ (ამ შემთხვევაში, პოლიციამ) წარმოადგინოს უტყუარი მტკიცებულებები და არა მხოლოდ მათ მიერ შედგენილი დოკუმენტები ან ახსნა-განმარტებები. სასამართლომ, უდანაშაულობის პრეზუმფციის დარღვევით, მტკიცების ტვირთი არ უნდა დააკისროს მოქალაქეს, სწორად უნდა შეაფასოს ნეიტრალური მტკიცებულების წონა და უპირობოდ არ მიანიჭოს უპირატესობა პოლიციელთა ახსნა-განმარტებებს ან/და ჩვენებებს. გარდა ამისა, აუცილებელია, სასამართლომ წარმოადგინოს მსჯელობა და შეფასება საპროტესტო აქციაში მშვიდობიანი ფორმით მონაწილეობის გამო პირის წინააღმდეგ ადმინისტრაციული წარმოების დაწყების თაობაზე, მათ შორის, პოლიციელების მოთხოვნის ან განკარგულების კანონიერების თაობაზე.

5. დასკვნა

ამდენად, მოცემული ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის საქმის განხილვისას, სასამართლომ არ უნდა იხელმძღვანელოს მხოლოდ ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის ნორმებით და საქმის განხილვა უნდა მოხდეს სამართლიანი სასამართლოს უფლების ყველა კომპონენტის დაცვით, წინააღმდეგ შემთხვევაში, შეკრებისა და გამოხატვის თავისუფლების რეალიზების დროს, [REDACTED] სამართალდამრღვევად ცნობა, შესაძლოა პოტენციურად წინააღმდეგობაში მოვიდეს საქართველოს კონსტიტუციასთან და ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრაქტიკასთან.

აღნიშნულ საქმეზე უფლებრივი სტანდარტის შესაბამისად მიღებულ დადგენილებას ეჭვგარეშედ შეუძლია, გამოიწვიოს მნიშვნელოვანი დადებითი გავლენა სასამართლო პრაქტიკაზე, რაც ხელს შეუწყობს დასაბუთებული გადაწყვეტილების კონსტიტუციური სტანდარტის დამკვიდრებას.

ვიმედოვნებ, წინამდებარე დოკუმენტში მოყვანილი სამართლებრივი არგუმენტაცია
სასამართლოს განსახილველი საკითხების სათანადო შეფასებაში დაეხმარება.

პატივისცემით,

ლევან იოსელიანი

სახალხო დამცველი

